

O'ZBEKISTONDA XORIJIY INVESTITSİYALAR OQIMINI BOSHQARISHDA XALQARO TAJRIBADAN FOYDALANISH ISTIQBOLLARI

Navruz Islamov, Xalqaro Nordik universiteti

Xalqaro loyihalar, protokol va safarlarni

tashkil etish bo'limi boshlig'i.

Stajyor-tadqiqotchi.

Annotatsiya: *Ushbu tezisda O'zbekistonda xorijiy investitsiyalar oqimini boshqarishda xalqaro tajribadan foydalanish istiqbollari ilmiy jihatdan tahlil qilingan. Tadqiqotda investitsiyalarni jalb qilish va boshqarish bo'yicha rivojlangan mamlakatlar tajribasi, xususan Singapur, Xitoy va Yevropa Ittifoqi davlatlarida qo'llanilayotgan zamonaviy mexanizmlar o'rganilgan. Shuningdek, O'zbekistonda investitsiya muhitini yaxshilash bo'yicha amalga oshirilayotgan islohotlar va ularning samaradorligi tahlil qilingan. Tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, investitsiya jarayonlarini raqamlashtirish, tamoyilini to'liq joriy etish, sun'iy intellekt va Big Data texnologiyalaridan foydalanish hamda investitsion risklarni prognozlash tizimlarini rivojlantirish xorijiy investitsiyalar oqimini samarali boshqarishning asosiy omillaridan hisoblanadi. Shu bilan birga, hududlar kesimida investitsiyalarni muvozanatli taqsimlash va innovatsion sektor ulushini oshirish dolzarb masala sifatida qaraladi.*

Kalit so'zlar: *xorijiy investitsiyalar, investitsiya oqimi, xalqaro tajriba, investitsiya boshqaruvi, investitsiya siyosati, raqamli iqtisodiyot, sun'iy intellekt, Big Data, investitsion muhit, investitsion risk, hududiy rivojlanish, iqtisodiy o'sish.*

Jahon iqtisodiyotining globallasuvi va kapitalning xalqaro miqyosda erkin harakatlanishi sharoitida xorijiy investitsiyalar milliy

iqtisodiyotlarni rivojlantirishning eng muhim omillaridan biri sifatida namoyon bo'lmoqda. Rivojlangan davlatlar tajribasi shuni ko'rsatadiki, investitsiyalarni jalb qilish va ularni samarali boshqarish faqat ichki siyosiy-iqtisodiy islohotlarga emas, balki xalqaro tajribada sinovdan o'tgan zamonaviy mexanizmlarni milliy iqtisodiyotga moslashtirish darajasiga ham bog'liqdir. Shu nuqtayi nazardan, xorijiy investitsiyalar oqimini boshqarishda ilg'or mamlakatlar tajribasini o'rganish va uni O'zbekiston sharoitiga moslashtirish dolzarb ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi.

O'zbekistonda xorijiy investitsiyalar oqimini boshqarishda xalqaro tajribadan foydalanish masalasi davlat investitsiya siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Bu borada O'zbekiston Respublikasi Investitsiyalar, sanoat va savdo vazirligi tomonidan rivojlangan davlatlarning investitsiyalarni jalb etish va boshqarish bo'yicha ilg'or amaliyotlarini o'rganish hamda milliy sharoitlarga moslashtirish yuzasidan tizimli ishlar amalga oshirilmoqda. Xususan, Singapur, Janubiy Koreya, Birlashgan Arab Amirliklari va Irlandiya kabi mamlakatlarning investitsiya agentliklari bilan hamkorlik yo'lga qo'yilib, investorlar uchun qulay biznes muhitini yaratish, davlat xizmatlarini raqamlashtirish va investitsiya loyihalarini tezkor muvofiqlashtirish bo'yicha tajribalar joriy etilmoqda.

Shuningdek, vazirlik tomonidan xalqaro moliya institutlari va xorijiy investorlar bilan hamkorlikni kengaytirish, investitsiya loyihalarining raqamli monitoring tizimlarini rivojlantirish hamda investorlarga "yagona darcha" tamoyili asosida xizmat ko'rsatish mexanizmlarini takomillashtirish choralari ko'rilmoqda. Xalqaro tajribaning samarali elementlarini amaliyotga tatbiq etish natijasida investitsiya jarayonlarining shaffofligi va samaradorligi oshib,

mamlakatning investitsion jozibadorligi mustahkamlanmoqda. Bu esa O'zbekiston iqtisodiyotiga sifatli xorijiy investitsiyalar oqimini ko'paytirish va barqaror iqtisodiy rivojlanishni ta'minlash uchun muhim asos bo'lib xizmat qilmoqda.

Shu sababli O'zbekistonda xorijiy investitsiyalar oqimini boshqarishda xalqaro tajribadan samarali foydalanish istiqbollari o'rganish, Singapur, Janubiy Koreya, Xitoy va Yevropa Ittifoqi mamlakatlari tajribasini tahlil qilish hamda ularning ilg'or yondashuvlarini milliy iqtisodiyotga integratsiya qilish muhim ilmiy masalalardan biri hisoblanadi. Mazkur tadqiqot aynan shu yo'nalishda xorijiy tajribaning investitsiya siyosatini takomillashtirishdagi o'rnini ochib berishga qaratilgan.

So'nggi yillarda O'zbekistonda xorijiy investitsiyalar oqimi sezilarli darajada o'sish tendensiyasini namoyon etmoqda. Rasmiy ma'lumotlarga ko'ra, 2024-yilda mamlakatga jalb qilingan to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar hajmi taxminan 11,9 mlrd AQSh dollarini tashkil etib, oldingi yilga nisbatan 50% dan ortiq o'sish qayd etilgan. 2025-yilda esa umumiy xorijiy investitsiyalar hajmi 43 mlrd dollardan oshib, iqtisodiyotga kapital oqimining yanada tezlashganini ko'rsatmoqda. Bu holat investitsiya muhitini yaxshilashga qaratilgan islohotlar va xalqaro hamkorlikning kengayishi natijasidir.

Xalqaro tajriba bilan solishtirganda, global miqyosda ham investitsiya oqimlarida o'zgaruvchanlik kuzatilmoqda. Masalan, rivojlanayotgan mamlakatlarga yo'naltirilgan global to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar 2023-yilda 2,3% YAIM darajasiga tushib, tarixiy minimumlarga yaqinlashgan. Shu bilan birga, ayrim rivojlangan va islohotchi davlatlar (Singapur, BAA, Xitoy) investitsiya jalb qilishda raqamlashtirilgan boshqaruv, "yagona darcha" tizimi va soliq imtiyozlari

orqali yuqori natijalarga erishmoqda. Bu esa O'zbekiston uchun xalqaro tajribani moslashtirish zarurligini yanada dolzarb qiladi.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, O'zbekistonda investitsiya oqimining o'sishi ijobiy bo'lsa-da, uning tarkibiy tuzilmasi va samaradorligi hali to'liq optimallashtirilmagan. Xususan, investitsiyalarning katta qismi energetika, qurilish va xomashyo tarmoqlariga to'g'ri kelmoqda, yuqori texnologiyali sohalarning ulushi esa nisbatan past. Shu sababli xalqaro tajribada qo'llanilayotgan raqamli investitsiya platformalari, AI asosidagi risk tahlil tizimlari va hududiy investitsion reyting modellari O'zbekiston uchun muhim takomillashtirish yo'nalishlari bo'lib xizmat qiladi.

O'zbekistonda xorijiy investitsiyalar oqimini boshqarish tizimini takomillashtirishda xalqaro tajriba muhim metodologik asos bo'lib xizmat qiladi. Rivojlangan va investitsiya oqimi yuqori bo'lgan davlatlar amaliyoti shuni ko'rsatadiki, investitsiya jarayonlarini raqamlashtirish, risklarni algoritmik baholash, investorlar bilan ishlashni soddalashtirish hamda hududiy investitsiya siyosatini optimallashtirish iqtisodiy samaradorlikni sezilarli darajada oshiradi. Shu nuqtayi nazardan, O'zbekiston amaliyoti va xalqaro tajriba o'rtasidagi mavjud farqlarni aniqlash hamda takomillashtirish yo'nalishlarini belgilash dolzarb ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi.

1-jadval.

O'zbekistonda xorijiy investitsiyalarni boshqarish mexanizmlari va xalqaro tajriba asosidagi istiqbolli yo'nalishlar.

Boshqaruv yo'nalishi	O'zbekistondagi amaldagi holat	Xalqaro tajriba (Singapur, Xitoy va boshqalar)	Takomillashtirish yo'nalishi	Kutilayotgan natija
----------------------	--------------------------------	--	------------------------------	---------------------

Investitsiya boshqaruvi tizimi	Qisman raqamlashtirilgan, ko'p jarayonlar qo'lda	To'liq raqamli ekotizim, AI va Big Data asosida boshqaruv	Sun'iy intellekt asosida investitsiya qarorlarini avtomatlashtirish	Qaror qabul qilish tezligi oshadi, xatoliklar kamayadi
Investitsiya monitoringi	Yarim avtomatik, fragmentatsiyalashgan tizim	Real-time monitoring platformalari (onlayn kuzatuv)	Yagona raqamli monitoring platformasini joriy etish	Shaffoflik va nazorat kuchayadi
Investorlar bilan ishlash	Ko'p bosqichli byurokratik jarayon	"One-stop shop" (yagona darcha) tizimi	To'liq onlayn investitsiya xizmati platformasi	Investorlar uchun vaqt va xarajatlar kamayadi
Investitsion risklarni baholash	Ekspert bahosiga asoslangan	Algoritmik modellar va prognozlash tizimi	AI asosidagi risk baholash tizimini joriy etish	Investitsion xavflar kamayadi
Hududiy investitsiya boshqaruvi	Hududlar kesimida nomutanosiblik mavjud	Hududiy investitsiya reytinglari va stimuly tizimi	Hududlar investitsion reytingini joriy etish	Investitsiyalar teng taqsimlanadi
Innovatsion investitsiyalar ulushi	Past (5–7%)	Yuqori texnologiyali sektorlar ustuvor	Venchur fondlar va innovatsion klasterlarni kengaytirish	Yuqori qo'shilgan qiymatli iqtisodiyot shakllanadi
Davlat-investor hamkorligi	Institutsional aloqalar to'liq integratsiyalanmagan	Raqamli PPP platformalari	Davlat-xususiy sheriklikning raqamli tizimini yaratish	Investitsiya loyihalari samaradorligi oshadi

Jadval tahlili shuni ko'rsatadiki, O'zbekistonda investitsiyalarni boshqarish tizimi izchil rivojlanayotgan bo'lsa-da, eng muhim farq raqamlashtirish darajasi, investitsion risklarni boshqarish mexanizmlari va investorlar bilan ishlash tizimining to'liq integratsiyalanmaganligida namoyon bo'lmoqda. Xalqaro tajribada esa sun'iy intellekt, Big Data va "yagona darcha" platformalari orqali investitsiya jarayonlari yuqori darajada avtomatlashtirilgan. Shu sababli mazkur yo'nalishlarda ilg'or texnologiyalarni joriy etish O'zbekistonda xorijiy investitsiyalar oqimini samarali boshqarish va

investitsion jozibadorlikni oshirishning asosiy istiqbolli yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

O'zbekistonda xorijiy investitsiyalar oqimini boshqarishda xalqaro tajribadan foydalanish istiqbollari bo'yicha olib borilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, investitsiya muhitini takomillashtirish jarayonida zamonaviy boshqaruv yondashuvlarini joriy etish strategik ahamiyatga ega. Xususan, rivojlangan davlatlar tajribasi investitsiya jarayonlarining raqamlashtirilishi, "yagona darcha" tizimining to'liq ishlashi, sun'iy intellekt va Big Data asosida risklarni baholash hamda investorlar bilan interaktiv platformalar orqali ishlash investitsiya oqimining barqaror va samarali boshqarilishini ta'minlashini ko'rsatmoqda.

Tadqiqot natijalariga ko'ra, O'zbekistonda investitsiyalar oqimi ijobiy dinamikaga ega bo'lsa-da, tizimda raqamlashtirish darajasi, hududlar kesimida investitsiyalarni muvozanatli taqsimlash hamda innovatsion sektor ulushini oshirish kabi yo'nalishlarda takomillashtirish zarurati mavjud. Shu bilan birga, xalqaro tajribadan samarali foydalanish investitsiya siyosatini modernizatsiya qilish, ma'muriy to'siqlarni kamaytirish va investorlarga qulay biznes muhitini yaratishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

Umuman olganda, ilg'or xorijiy tajribani milliy iqtisodiyotga moslashtirish O'zbekistonning investitsion jozibadorligini oshirish, kapital oqimini barqarorlashtirish hamda iqtisodiy o'sishni jadallashtirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yhati:

1. World Bank. (2024). *World Development Indicators: Foreign direct investment, net inflows (BoP, current US\$)*.
<https://data.worldbank.org>

2. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). (2023). *FDI regulatory restrictiveness index*. <https://www.oecd.org>
3. International Monetary Fund (IMF). (2023). *Global financial stability report: Capital flows and emerging markets*. <https://www.imf.org>
4. Jumaniyazov, I. T., & Aminova, N. U. (2025). Foreign direct investment in Uzbekistan: Issues and prospects for attraction. *Global Economic Review: Journal of Economics, Policy, and Business Development*, 1(6), 58–67. <https://ecomindspress.com/index.php/ger/article/view/123>
5. Raximov, J. U. (2024). Foreign direct investment and financial integration in Uzbekistan. *Innovation Science and Technology Journal*. <https://doi.org/10.5281/zenodo.17447858>
6. Rustamov, F. (2025). Strategic determinants of foreign direct investment in Uzbekistan. *Innovation Science and Technology Journal*. <https://doi.org/10.5281/zenodo.18013152>
7. Azimov, S. (2025). Effects of macroeconomic indicators on FDI inflows in Uzbekistan (GDP, inflation, interest rate). *Green Economy and Development Journal*. <https://doi.org/10.5281/zenodo.15226763>
8. Lee, H.-S., Chernikov, S. U., & Nagy, S. (2022). Motivations and locational factors of FDI in CIS countries: Empirical evidence. *arXiv preprint*. <https://arxiv.org/abs/2212.13841>
9. Khaydarova, S., & Ismailova, N. (2024). Assessing the impact of FDI on Uzbekistan's economic development (2004–2023). *Economics and Innovative Technologies Journal*. <https://iqtisodiyot.tsue.uz/journal/index.php/iit/article/view/631>

10. Azimov, S. (2025). Relationship between GDP and FDI inflows: Evidence from Uzbekistan. *Marketing Journal*.
<https://marketingjournal.uz/index.php/mj/article/view/421>